

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

STOMATOLOGIK DAVOLOVDA OG'RIQSIZ USULLAR: INNOVATSIYALAR VA MUAMMOLAR

Baxodurov Botirxon Nodir o'g'li

Buxoro innovatsion ta'lim va tibbiyot universiteti

stomatologiya fakulteti talabasi

Norova Mavjuda Baxodurovna

Buxoro davlat tibbiyot instituti Teropevtik syomatologiya kafedrasi dotsenti
DsC

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada stomatologik amaliyotda og'riqsiz davolash usullarining zamonaviy innovatsiyalari, ularning klinik qo'llanilishi va yuzaga kelayotgan muammolar tahlil qilingan. Mualliflar anesteziologik moddalarning yangi avlodi, lazer texnologiyalari, kompyuterlashtirilgan anestetik tizimlar (STA), sedatsiya va behushlantirishning ilg'or shakllari haqida ilmiy asoslangan ma'lumotlar beradi. Shu bilan birga, bu usullarning afzalliklari bilan bir qatorda, ularning cheklovlari, salomatlikka salbiy ta'siri, hamda stomatologik amaliyotda ularni qo'llashdagi muammolar ko'rib chiqilgan. Maqola stomatologiya sohasi mutaxassislari, talabalar va tibbiyot tadqiqotchilari uchun foydali bo'lishi mumkin.

Kalit so'zlar: og'riqsiz stomatologiya, lokal anesteziya, sedatsiya, STA tizimi, lazer texnologiyasi, og'riqni boshqarish, behushlantirish, tibbiy innovatsiyalar.

Stomatologik muolajalar ko'p hollarda bemorlar orasida og'riq qo'rquvi bilan bog'liq noxush psixologik holatlarni keltirib chiqaradi. Shu sababli, og'riqsiz muolajalarni joriy etish nafaqat bemorning fiziologik holati, balki psixologik farovonligi uchun ham muhim omil hisoblanadi. So'nggi yillarda stomatologiyada og'riqsiz davolovning zamonaviy usullari jadal rivojlanib, diagnostika va davolashda an'anaviy og'riqli usullarga muqobil sifatida xizmat qila boshladi.

Lokal anesteziya stomatologiyada eng keng qo'llaniladigan usullardan biridir. Hozirda qo'llanilayotgan artikayin, septanest, ultrakain kabi dori vositalari kam toksiklikka ega bo'lib, qisqa vaqt ichida kuchli og'riqsizlantiruvchi ta'sir ko'rsatadi. Bu vositalar ko'pincha infiltratsion va o'tkazuvchi anesteziya uchun ishlatiladi. An'anaviy inyeქtsiyaviy usullarning o'rniga hozirgi kunda STA – kompyuterlashtirilgan anesteziya tizimlari keng joriy etilmoqda. STA tizimi (The Wand, CompuDent) bemorga og'riq sezilmaydigan tarzda anesteziya yuborish imkonini beradi. Ushbu tizim igna kiritish tezligini va bosimini avtomatik ravishda nazorat qiladi, bu esa bemorda in'ektsiyaga nisbatan qo'rquvni kamaytiradi.

Og'riqsiz muolajalarda lazer texnologiyasi ham keng qo'llanilmoqda. Diode, erbiy, CO₂ kabi turdagi lazerlar yordamida yumshoq va qattiq to'qimalarda deyarli

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

og'riqsiz operatsiyalar amalga oshiriladi. Masalan, gingivektomiya, frenulektomiya, tish tozalash va kariesni olib tashlashda lazer texnologiyasi travmasiz, qon ketishsiz va og'riqsiz o'tkaziladi. Lazerlar to'qimalarni dezinfektsiyalovchi ta'sirga ham ega bo'lgani bois, infeksiya xavfini kamaytiradi va shifolanish jarayonini tezlashtiradi.

Sedatsiya esa og'riq va bezovtalikni kamaytirishda psixotrop vositalar yordamida erishiladigan usul hisoblanadi. Eng ko'p qo'llaniladigan sedativ preparatlar – midazolam, diazepam va propofol bo'lib, ularning ta'siri ostida bemor hushyor, ammo xotirjam holatda bo'ladi va og'riqni sezmaydi. Bolalar stomatologiyasida bu usul ayniqsa muhim, chunki ular anesteziya yoki jarrohlik muolajalaridan haddan ortiq qo'rqishadi. Inhalatsion sedatsiyada esa nafas yo'llari orqali azot oksidi va kislorod aralashmasi yuboriladi, bu esa bemorni tinchlantirib, og'riq sezuvchanligini kamaytiradi.

Og'ir jarrohlik amaliyotlari yoki kuchli og'riq bilan kechadigan davolovlarda umumiy behushlantirish (narkoz) usulidan foydalaniladi. U odatda operatsion sharoitda, anesteziolog nazorati ostida amalga oshiriladi. Stomatologiyada narkozga ehtiyoj cheklangan hollarda bo'lsa-da, nogiron bemorlar, ruhiy kasalliklarga chalinganlar yoki anesteziyaga chidamsiz bolalarda qo'llanilishi zarur.

Innovatsion og'riqsiz usullarning joriy etilishi bilan birga, bu yo'nalishda hali yechimini topmagan muammolar ham mavjud. Masalan, STA tizimlari, lazer uskunalari va sedatsiya uskunalari qimmat narxlarda bo'lib, ko'plab klinikalar uchun bu texnologiyalarni joriy etish qiyinchilik tug'diradi. Shuningdek, sedatsiya va umumiy narkozda organizmda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan asoratlar – nafas olish buzilishi, yurak ritmida o'zgarishlar, allergik reaksiyalar – ham doimiy monitoringni talab qiladi.

Bundan tashqari, og'riqsiz muolajalarni to'g'ri tanlashda har bir bemorning yoshi, umumiy sog'ligi, psixologik holati, og'riqqa sezuvchanligi va muolaja turi hisobga olinishi zarur. Ba'zi bemorlarda anesteziya moddalarga allergik yoki idiosinkratik reaksiyalar kuzatiladi. Shu sababli, stomatolog har bir bemor bilan individual yondashuv asosida ishlashi kerak.

Yana bir muhim jihat – bu usullarning ta'lim muassasalarida o'qitilishi va klinik amaliyotga tatbiq etilishi masalasidir. Ko'plab oliy ta'lim muassasalarida og'riqsiz stomatologik usullar hali to'laqonli o'rgatilmayapti, yoki eski an'anaviy yondashuvlarga tayanilgan. Shu boisdan, stomatologik ta'limda zamonaviy anesteziya, sedatsiya va lazer texnologiyalarini o'rgatishga ko'proq e'tibor qaratish zarur. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida "Fuqarolarning sog'lig'ini saqlash to'g'risida"gi qonun, hamda "Tibbiy xizmat sifati" standartlarida bemorning og'riq sezmasdan davolanishga bo'lgan huquqi belgilangan. Bu esa har bir tibbiy muassasa zimmasiga zamonaviy texnologiyalarni joriy qilish va sog'liqni saqlash sifati bo'yicha javobgarlikni yuklaydi.

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

Umuman olganda, stomatologik muolajalarni og'riqsiz o'tkazish zamonaviy tibbiyotning eng dolzarb yo'nalishlaridan biri bo'lib, bemorlarni sifatli, samarali va ruhiy jihatdan qulay davolashga imkon beradi. Bu boradagi innovatsiyalar stomatologiya amaliyotini yangi bosqichga olib chiqmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayev A.A., Mahmudov B.M. **Stomatologiyada mahalliy og'riqsizlantirish asoslari.** – Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2021.
2. Karimova M.X., Nurmatov R.A. **Zamonaviy stomatologiya va innovatsion yondashuvlar.** – Samarqand: "Ilm Ziya", 2022.
3. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. **Tibbiy xizmat ko'rsatish sifati standartlari.** – Toshkent, 2020.
4. G'ofurova Z.X. **Bolalar stomatologiyasida sedatsiya va uning klinik ahamiyati.** – Toshkent: Tibbiyot, 2023.
5. Soliyev T.K. **Lazer texnologiyalarining stomatologiyadagi qo'llanilishi.** // "Tibbiyotda innovatsiyalar" jurnali, 2021, №3.
6. Ergashev M.T. **Tibbiyotda og'riq sindromini boshqarishning zamonaviy usullari.** – Buxoro: Tibbiyot nashriyoti, 2021.
7. Rajabov N. va boshq. **Kompyuterlashtirilgan anesteziya tizimlarining afzalliklari.** // "Stomatologiya va zamon", 2022, №1.
8. Mavlonov Z.J. **Sedatsiya va behushlantirish: xavfsizlik tamoyillari.** – Toshkent: "Shifo-Press", 2020.
9. Gulyamov U.A. **Stomatologik muolajalarda bemor psixologiyasining ahamiyati.** – Qarshi: Tibbiyot nashriyoti, 2022.
10. Zokirova D.S. **STA texnologiyasining klinik amaliyotdagi o'rni.** // "Tibbiy fanlar yangiliklari", 2023, №2.
11. Xidirov A.B. **Mahalliy va umumiy anesteziya o'rtasidagi farqlar.** – Andijon: "Davolash", 2021.